

Катерина ШЕНДАКОВА

викладач циклу спеціальних дисциплін
відділення первинної професійної
підготовки, спеціалізації та підвищення
кваліфікації навчально-наукового
інституту заочного навчання
та підвищення кваліфікації
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРОФІЛАКТИЧНА РОЛЬ ІНСПЕКТОРА ЮВЕНАЛЬНОЇ
ПРЕВЕНЦІЇ У ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ**

Проблематика домашнього насильства ніколи не втрачала своєї актуальності, та ще більшого значення вона набула після повномасштабного військового вторгнення в Україну з боку РФ, в результаті чого багато сімей опинились у складних життєвих обставинах: втратили майно та роботу, пережили смерть близьких людей, стикнулися з проблемою зловживання спиртними напоями, що, безумовно, впливає на відносини в сім'ях та призводить до домашнього насильства, де серед потерпілих, на жаль, є діти. У зв'язку з чим усі служби Національної поліції України працюють у напруженому режимі. Основним суб'єктом у структурі Національної поліції України, що цілеспрямовано захищає права та інтереси дітей, є підрозділи ювенальної превенції.

Домашнє насильство для більшості сімей в Україні є нормою. Багато батьків вважають, що такі методи виховання дитини, як стусани, ляпаси або штовхання, не є насильством. Для них, наприклад, також є нормою голосно кричати на дитину та ображати її, при цьому принижуючи честь і гідність, або виражатись у бік дитини нецензурною лайкою. Більшість батьків вважають вищезазначені дії методом певного виховання. Але все це призводить до негативних наслідків для психологічного стану дитини, а в подальшому має руйнівний вплив під час створення вже дорослою особистістю власної родини. Діти, які пережили будь-який вид насильства, відчувають труднощі в соціалізації: у них порушені зв'язки з дорослими, відсутні відповідні навички спілкування з однолітками, вони не мають достатнього рівня знань і ерудиції, щоб завоювати авторитет у школі тощо.

Соціологічні опитування свідчать, що 65 % українців вважають себе обізнаними в темі, проте під насильством розуміють переважно фізичні дії.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного

насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1].

До уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству належать: дільничні офіцери поліції; поліцейські ювенальної превенції; оператори «102»; чергові частини; слідчі; патрульні поліцейські; поліцейські мобільних груп реагування на випадки домашнього насильства.

В Україні передбачено два види покарання за вчинення домашнього насильства:

1. Адміністративна відповідальність за ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, санкція якої передбачає покарання у виді попередження, штрафу або адміністративного арешту до 15 діб [2];

2. Кримінальна відповідальність за ст. 126-1 Кримінального кодексу України за систематичне вчинення домашнього насильства, санкція якої передбачає покарання у виді: громадських робіт на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або арешту на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до п'яти років, або позбавлення волі на строк до двох років [3].

Вагому роль місце у профілактиці домашнього насильства стосовно дітей відіграє інспектор ювенальної превенції, який у правовому полі попереджає домашнє насильство та допомагає дітям, які опинились у складних життєвих умовах. Так, згідно з наказом Міністерства внутрішніх справ України 19.12.2017 № 1044 до основних завдань та повноважень підрозділів ювенальної превенції належать:

– вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми;

– інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поводяться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство;

– ініціювання перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування питання про направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги;

– виявлення фактів вчинення домашнього насильства та своєчасне реагування на них [4].

Інспектори ювенальної превенції відіграють значущу роль у виявленні, припиненні та подоланні фактів вчинення домашнього насильства щодо дітей.

Насамперед важлива плідна взаємодія із зацікавленими установами: управліннями служби у справах дітей, медичними та освітніми закладами. У своїй роботі інспектори ювенальної превенції на перше місце виносять саме попередження фактів домашнього насильства щодо дітей.

Важливе значення має Стамбульська конвенція, котра передбачає, що дитина, яка стала свідком (очевидцем) вчинення домашнього насильства повинна бути визнана потерпілою від домашнього насильства [5].

Дуже важливою складовою діяльності інспекторів ювенальної превенції є профілактична робота загального характеру, наприклад, проведення разом із батьками та представниками освітнього процесу батьківських зборів у навчальних закладах щодо попередження вчинення домашнього насильства стосовно дітей та можливих наслідків, а також профілактична робота з конкретною сім'єю або дитиною (кривдником), якщо дії останнього викликали занепокоєння у представників управління служби у справах дітей, поліції або інших зацікавлених служб.

У своїй роботі інспектори ювенальної превенції є медіаторами між батьками та дітьми. Ефективність попереджувальних заходів щодо домашнього насильства залежить від правильного та професійного підходу інспектора ювенальної превенції. Найчастіше профілактична робота проводиться як із дітьми, так і з батьками, які раніше потрапляли в поле зору поліції або управління служби у справах дітей як батьки, які не виконують своїх батьківських обов'язків.

Цікавим є позитивний зарубіжний досвід у подоланні домашнього насильства, що сформувався у Сполучених Штатах Америки, де впроваджена програма з реабілітації дітей в умовах комуни, метою якої є направлення дітей, що зазнали насильства в сім'ї, до відповідних центрів реабілітації для надання їм різного роду допомоги. Так, центри-будинки розташовуються в сільській місцевості. Туди приїжджають діти, які мають емоційні і психологічні проблеми, пов'язані з жорстоким поводженням або зневагою їхніми інтересами, діти, вилучені з сімей, або такі, щодо яких може вчинюватися домашнє насильство. У таких центрах діти отримують індивідуальний 24-годинний догляд. Реабілітація поєднує елементи психотерапії, освіти, мистецтва, музики, відпочинку та терапії. Діти зазвичай живуть у комуні від 3 місяців до 2 років. У разі, якщо стосовно дитини вчиняється домашнє насильство або їй загрожує серйозна небезпека, соціальний працівник мусить негайно ізолювати дитину від сім'ї, щоб забезпечити її життя та здоров'я [6].

Таким чином, проблема домашнього насильства щодо дітей має глобальний характер та виходить далеко за межі України. Важливим суб'єктом у профілактиці домашнього насильства у структурі Національної поліції України є підрозділи ювенальної превенції, інспектори яких уповноважені проводити профілактичну роботу щодо попередження вчинення домашнього насильства стосовно дітей, а також здійснювати індивідуально-профілактичну роботу з дітьми, які можуть стати жертвами протиправних дій

батьків та родичів загалом.

Діти – це наше майбутнє. Коли батьки вчиняють насильство стосовно своїх дітей, вони повинні пам'ятати, що насилля породжує насилля та дитина згодом відтворюватиме поведінку батьків у власній сім'ї. За кожний факт домашнього насильства в нашій державі передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність.

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#top>.

2. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80>.

3. Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 655. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-п#Text>.

4. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>.

5. Про затвердження форм документів, із яких формується особова справа постраждалої особи, влаштованої до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : наказ Міністерства соціальної політики України від 03 липня 2019 р. № 1037. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0772-19>.

6. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника, затверджений наказом МВС України від 01 серпня 2018 р. № 654. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18#Text>.

Катерина ШЕРЕМЕТ

курсант

Науковий керівник:

к.ю.н., доц. **Ірина ДРОК**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ЗАХОДИ З РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ, ДЕПОРТОВАНИХ ІЗ ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Для обґрунтування актуальності обраної тематики дослідження наведемо статистичні дані. За даними Офісу Генерального прокурора, в Україні в період з 24 лютого 2022 р. до 16 жовтня 2023 р. 508 дітей загинули, 1135 дітей зазнали поранень, 13 дітей офіційно визнані постраждалими від сексуального насильства. За даними Національної поліції України, 1321 дитина вважається зниклою, а 19 050 дітей знайдено [1]. Ця статистика не відображає реальну ситуацію, адже латентність статистичних даних щодо